

Raamleerplan beeldende en audiovisuele kunsten

Ingediend door de Academies Stedelijk Onderwijs
Antwerpen (instellingsnummer 049767)

leerplannummer:
bestemd voor alle opleidingen van het domein beeldende
en audiovisuele kunsten van het deeltijds kunstonderwijs

INLEIDING

Dit is het raamleerplan beeldende en audiovisuele kunsten *Kunstig Competent*.

Dit leerplan heeft een grote overeenkomst met het Leerplan podiumkunsten *Kunstig Competent*. Dat was ook een uitgangspunt: een gedeeld vocabularium nodigt uit tot dialoog over de domeinen heen.

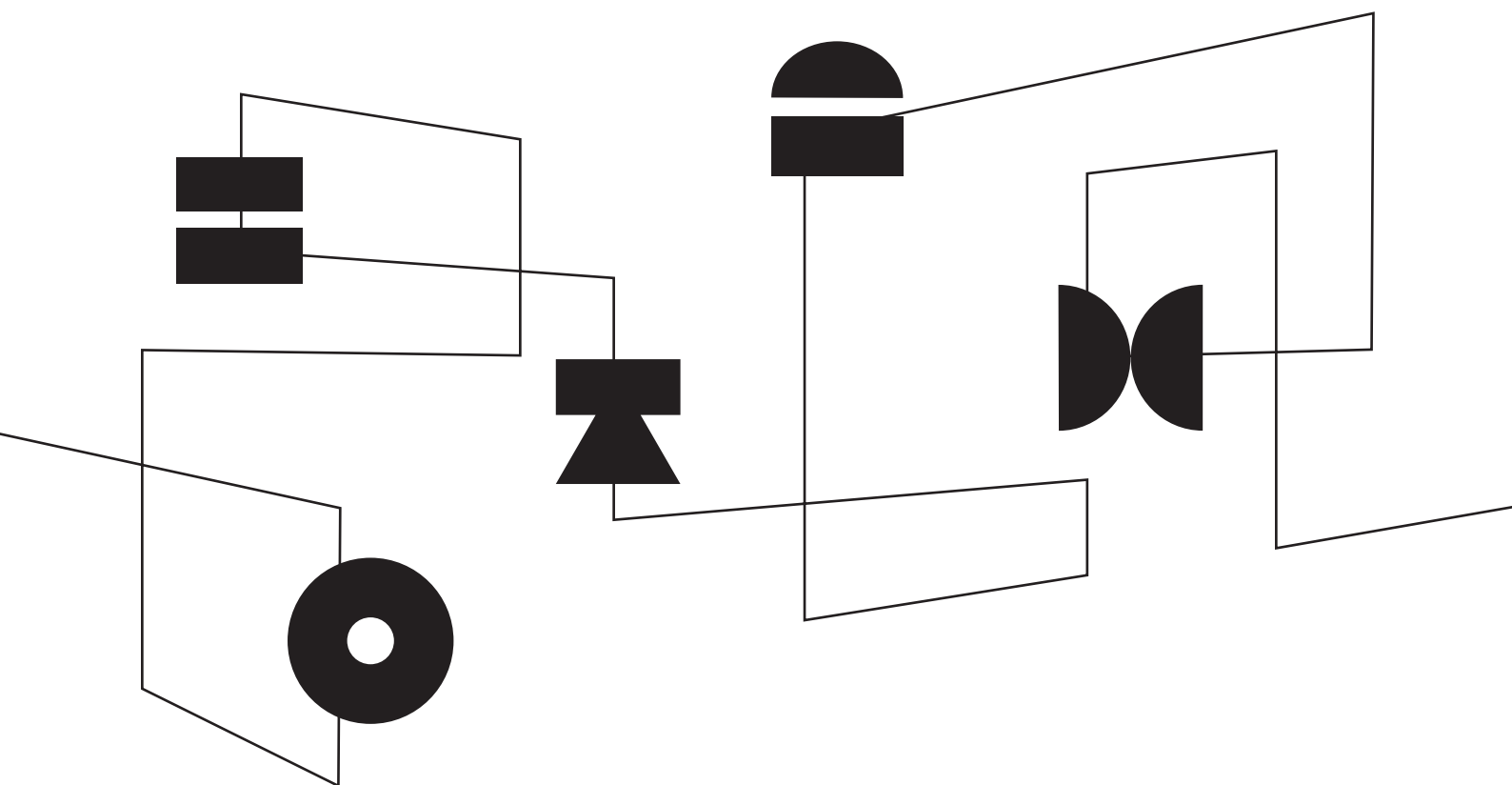
Daarnaast zetten we in dit leerplan ook de eigenheid van Beeld in de verf. De vijf artistieke ontwikkelingsgebieden (verbeelden, onderzoek, vakmanschap, dialoog en tonen) en andere nuances maken dat dit leerplan ons als gegoten zit.

We starten dit leerplan met de *stam*: de artistieke ontwikkelingsgebieden, de artistieke competenties en de leerdoelen. Daarna maken we *vertakkingen* naar de doelen van de studierichtingen van de vierde graad.

Vervolgens ontwikkelen we de *visie*, de *aanpak*, de *evaluatie* achter deze doelen en het thema *onderwijskwaliteit*. Met een uitgebreid luik *minimale vereisten* ronden we dit leerplan af.

Dit leerplan is opgemaakt als een cahier. Lees het, laat je verbeelding erop los, maak er aantekeningen in, praat erover en zet het naar je hand.

Inhoud

1	Overzicht	p. 7
	—	
2	Doelen	p. 9
	—	
3	Visie	p. 33
	—	
4	Aanpak	p. 49
	—	
5	Evaluatie	p. 57
	—	
6	Onderwijskwaliteit	p. 65
	—	
7	Minimale vereisten	p. 67
	—	

1 Overzicht

LEERPLAN KUNSTIG COMPETENT

raamleerplan: vast deel
academieluik: accenten academie

VISIE

breed artistiek vormen

competentiegericht
ontwikkelingsgericht

- kwaliteit
- zelfstandigheid
- complexiteit
- eigenheid

ONDERWIJS- KWALITEIT

DOELEN

stam

5 artistieke ontwikkelingsgebieden

17 artistieke competenties

66 leerdoelen

vertakkingen

doelen 4de graad

AANPAK

maatwerk leveren
grenzen verleggen
artistiek proces
didactisch proces

EVALUATIE

voedend
veelzijdig
voortdurend
veeleisend

2 Doelen

Het referentiekader, vastgelegd en goedgekeurd in de regelgeving van de Vlaamse regering, met daarin de basiscompetenties, de beroepskwalificaties en de specifieke eindtermen voor het dko, heeft een verplichtend karakter. Ze vormt de grondstof voor dit leerplan.

De overheid formuleert in dit referentiekader kunstonderwijs zes kerncompetenties. Daaruit leiden we in dit leerplan 5 artistieke ontwikkelingsgebieden, 17 artistieke competenties en 66 leerdoelen af. Dit noemen we in dit leerplan **de stam**.

Voor leerlingen in de eerste, tweede en derde graad gebruik je enkel de stam. In het leerplan worden voor de vierde graad extra leerdoelen toegevoegd. Zij representeren samen de beroepskwalificaties en noemen we **de vertakkingen**.

De goedkeuring van dit leerplan bevestigt dat de doelen van het raamleerplan Kunstig Competent de doelen van de overheid dekken. Gebruik daarom het leerplan als **referentiekader**. Daarnaast is het raadzaam dat leerkrachten en directies weten hoe de doelen van het leerplan verbonden zijn met de doelen van de overheid. Het document 'Van basiscompetenties & beroepskwalificaties tot leerplan' op kunstig-competent.be kan daarbij ondersteunend zijn.

Stam: ontwikkelingsgebieden/ artistieke competenties/ leerdoelen

ONTWIKKELINGSGBIEDEN

verbeelden

onderzoek

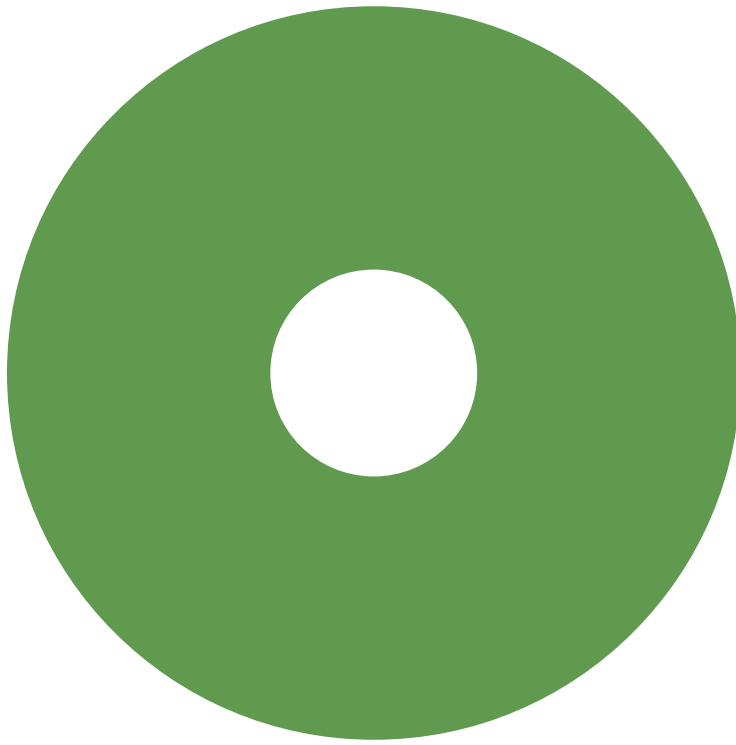
vakmanschap

dialoog

tonen

verbeelden

EXPERIMENTEREN

- uitproberen
- variëren, combineren en spelen met de bouwstenen
- zekerheden loslaten en toeval toelaten
- durven (ontsporen)
- verbeelding gebruiken

CREËREN

- iets maken
- schrappen en schaven
- een idee concretiseren
- beeldtaal ontwikkelen

ZICH OP PERSOONLIJKE WIJZE UITDRUKKEN

- persoonlijke indrukken uitdrukken
- eigen stijl zoeken
- eigen (leef)wereld integreren
- naar een eigen verhaal zoeken

ZICH INLEVEN

- in de huid kruipen van
- interpreteren
- mogelijkheden zien
- zich laten inspireren

onderzoek

NIEUWSGIERIG EN ONDERZOEKEND ZIJN

- (in) vraag stellen
- informatie zoeken
- verwonderd zijn
- met een open blik waarnemen

EIGEN STERKTES EN WERKPUNTEN BENOEMEN

- kwaliteiten uitspelen
- eigen werk kritisch bekijken
- uitdagingen aangaan

PROCES ZICHTBAAR MAKEN

- eigen keuzes onderbouwen
- afstand nemen
- eigen proces verwoorden/ verbeelden

EEN REFERENTIEKADER OPBOUWEN

- verschillende kunstbelevingen verkennen
- verschillende stijlen en genres onderzoeken
- kunstuitingen analyseren en erover reflecteren
- zich verhouden tot de (kunst)actualiteit

vakmanschap

TECHNIEK, MATERIAAL EN BASISVAARDIGHEDEN BEHEERSEN

- mogelijkheden van materiaal en medium verkennen
- beeldtaal herkennen, ontdekken en uitdiepen
- spelen met de regels van het metier
- een persoonlijke werkwijze ontwikkelen

WERKEN MET/ AAN KWALITEIT

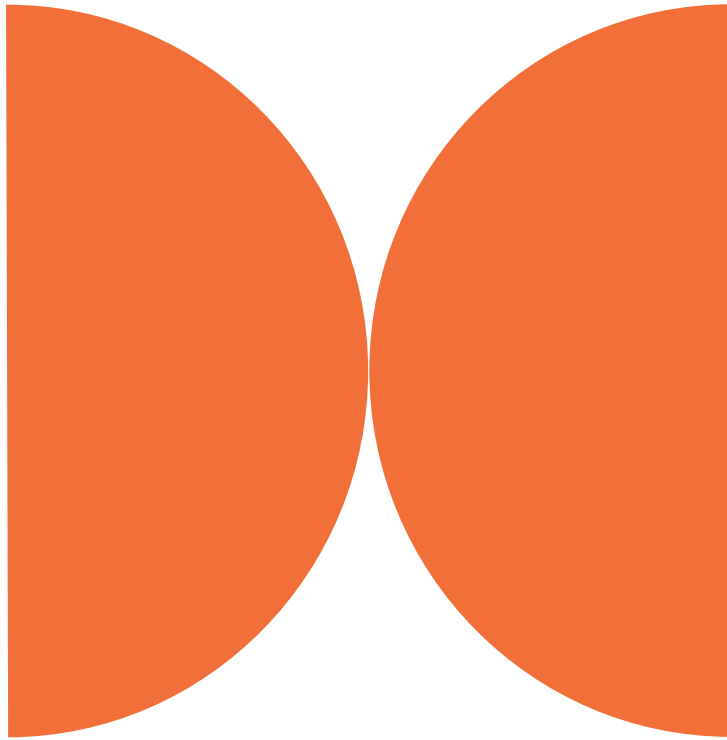
- oefenen, oefenen en herhalen
- eigen grenzen verleggen
- feedback verwerken in het werk
- afwerken

WERKHOUDING ONTWIKKELEN

- zorg dragen voor materiaal en atelier
- geconcentreerd werken
- doorzetten ook als het moeilijk is
- initiatief nemen

VAKKENNIS HANTEREN

- materiaalkennis hebben
- inzicht in de beeldaspecten hebben (compositie, kleur, contrast ...)
- technieken kunnen benoemen
- vaktaal gebruiken
- materiaal gericht kiezen en inzetten

dialogoog

SAMENWERKEN

- kennis en inzichten delen
- respect tonen voor anderen en hun werk
- aandachtig kijken/ luisteren
- afspraken nakomen

FEEDBACK GEVEN EN ONTVANGEN

- kritisch kijken/ luisteren
- openstaan voor feedback van anderen
- je mening zorgvuldig formuleren

IN DIALOOG GAAN

- in dialoog gaan met jezelf
- in dialoog gaan met anderen
- in dialoog gaan met je werk
- in dialoog gaan over je werk

tonen

WERK SELECTEREN

- werk kiezen in functie van ...
- afstand nemen van je werk

WERK TONEN

- durven tonen wat je maakt
- samenhang creëren
- je aanpassen aan de context
- verbinding maken met het publiek
- artistiek parcours in beeld brengen

Vertakkingen: doelen: 4de graad

VLAAMSE KWALIFICATIESTRUCTUUR NIVEAU 4

Amateur beeldend kunstenaar

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijke en artistieke tendensen
- een ontwikkelend idee tijd en ruimte geven
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen (materiaalkeuze, techniek ...)
- beeldend werk realiseren, erover reflecteren en bijsturen
- een verzameling van eigen werk realiseren
- werk met kennis van de verschillende contexten tonen en de artistieke kwaliteit bewaken

Amateur ontwerper

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijk en artistieke tendensen
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen (materiaalkeuze, techniek ...)
- een ontwerp realiseren, erover reflecteren en bijsturen
- een verzameling van eigen ontwerpen realiseren
- werk met kennis van de verschillende contexten tonen en de artistieke kwaliteit bewaken

Amateur fotograaf

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijk en artistieke tendensen
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een beeld in kaart brengen
 - apparatuur en belichtingsmateriaal kiezen
 - (locatie)onderzoek uitvoeren
- een ontwerp realiseren, erover reflecteren en bijsturen
 - met kennis van fotografische technieken: compositie, kadrage, camerastandpunt, diafragma, sluitertijd, lichtgevoeligheid, filmgevoeligheid, lichtwaarde filmontwikkeling, belichtingstijd ...
 - met kennis van beeldverwerkingssoftware
 - personen instrueren tijdens het nemen van foto's
- portfolio met fotografisch materiaal realiseren
- werk met kennis van de verschillende contexten tonen en de artistieke kwaliteit bewaken

Juwelontwerper/ goudsmid

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijk en artistieke tendensen
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen
 - met kennis van de eigenschappen van edele metalen, legeringen en metaalbewerkingstechnieken (uitgloeien, pletten, walsen, trekken, hameren ...)
- een ontwerp realiseren, erover reflecteren en bijsturen
 - metaal met kennis van verspanende-, vervormende- en montagetechnieken verwerken en bewerken
 - werkstuk afwerken (ciseleren, matteren, patineren, polijsten ...)
- een verzameling van eigen ontwerpen realiseren
- werk met kennis van de verschillende contexten tonen en de artistieke kwaliteit bewaken

Kantwerker

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- vorm geven aan verbeelding
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen
 - kanttechnieken bepalen: klos-, naaldkant-, haaknaald-, kant-, perlage- en borduurtechniek
 - werk voorbereiden: patroontekenen, technische tekening maken, codes en symbolen lezen, het patroon op het kloskussen plaatsen
- een ontwerp realiseren, erop reflecteren en bijsturen
 - benodigde materialen en gereedschappen kiezen
 - het stuk afwerken: verschillende slagen, steken of siergronden toepassen, juiste spanning op draden zetten ...
- een verzameling van eigen ontwerpen realiseren
- werk met kennis van de verschillende contexten tonen en de artistieke kwaliteit bewaken

Restauratievakman meubel

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijk en artistieke tendensen
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen
 - grondstoffen, constructieonderdelen en materialen verzamelen
 - aangetaste onderdelen verwijderen en herstellen: uitsmetten, opdelen, aftekenen, paren
 - gereedschappen selecteren
- een ontwerp realiseren, erop reflecteren en bijsturen
 - met kennis van bewerkingstechnieken: snijden, beitelen, buigen
 - met kennis van (houtbewerkings)machines
 - oppervlaktes behandelen: schuren, beschermen
 - beslag monteren en afregelen
- een verzameling van eigen ontwerpen realiseren
- werkstukken op een gepaste locatie plaatsen en de artistieke kwaliteit bewaken
- werkstuk en materiaal met zorg bewaren en onderhouden

Siersmid/ kunstmid

- zorg dragen voor zichzelf en de anderen, met kennis van ergonomie en veiligheidsregels
- oog hebben voor maatschappelijk en artistieke tendensen
- waarnemingen en intuïtieve indrukken omzetten in artistieke ideeën
- naar een eigen artistieke taal zoeken
- stappen in de realisatie van een ontwerp in kaart brengen
 - de elementen voorbereiden, traceren volgens de technische tekening, het werkplan of schets
- een ontwerp realiseren, erover reflecteren en bijsturen
 - onderdelen van het werkstuk realiseren en monteren
 - smeedwerk samenstellen
 - werkstuk afwerken: afbramen, polijsten, anti-roest aanbrengen ...
- een verzameling van eigen ontwerpen realiseren
- werkstukken op een gepaste locatie plaatsen en de artistieke kwaliteit bewaken

Amateur cineast

- oog hebben voor maatschappelijke en artistieke tendensen
- oog hebben voor technieken en technologische trends in relatie tot de eigen werkzaamheden
- oog hebben voor de eigen artistieke ontwikkeling
- aan een persoonlijke en artistieke visie werken

- groepsleden informeren, begeleiden, aansturen en motiveren
- over de voorbereiding en uitvoering overleggen
- bijleren en zich vervolmaken door samen te creëren

- een planning opstellen en aanpassen aan wijzigende omstandigheden
- een scenario schrijven en/ of uitwerken
- locatieonderzoek uitvoeren
- organisatorische voorbereidingen treffen
- technische voorbereidingen treffen

- de opnames realiseren
- opnamemateriaal selecteren
- opnamemateriaal monteren

3 Visie

OVER DIT LEERPLAN

RAAMLEERPLAN EN ACADEMIELUIK

Het leerplan Kunstig Competent bestaat uit twee delen: het raamleerplan en het academieliuk.

Dit document is het **raamleerplan** beeldende en audiovisuele kunsten. Het beschrijft de competenties, de leerdoelen voor leerlingen, de aanpak, de evaluatie en de minimale vereisten qua ruimte en materieel. Academies die voor dit leerplan kiezen, engageren zich om de artistieke competenties en leerdoelen bij leerlingen te ontwikkelen.

Het compacte karakter van het raamleerplan geeft academies beleidsruimte om eigen toevoegingen te doen. Die worden in het **academieliuk** genoteerd. De academie maakt daarmee haar visie en haar acties in verband met onderwijskwaliteit zichtbaar.

Dit leerplan daagt vak- en schoolteams uit om hun **onderwijs samen vorm te geven**. Zo sleutelt een academie aan een betere afstemming tussen verschillende ateliers en krijgen leerkrachten de kans om hun artistiek en didactisch repertoire te vergroten. Onderzoek bevestigt dat samenwerken een positieve invloed heeft op de professionele ontwikkeling van leerkrachten (März, 2012).

Actuele versies van de leerplannen Kunstig Competent, bijlagen en ondersteunend materiaal vind je op kunstig-competent.be.

Meer lezen:

Crevits, H. (2015). Conceptnota DKO. Vlaamse Overheid. De Man L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia. März, V., e.a. (2012). Professionalisering in praktijk. Evaluatie van het professionaliseringsbeleid van basis- en secundaire scholen. Brochure. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.

RICHTING EN RUIMTE

De huidige maatschappij wordt meegesleurd in een wereldwijde ontwikkeling die beïnvloed wordt door een nuttigheids- en efficiëntiedenken (Verhaeghe, 2012). Steeds vaker voert een meetbaarheidsdwang de boventoon.

Daartegenover staat de visie dat een school aan **vorming** moet doen. Het begrip school is afkomstig van het Griekse scolè. Dat staat voor vrije tijd of niet-productieve tijd. Vrije tijd betekent echter niet ontspanningstijd. In de scolè betreedt een leerling een andere wereld, waarbij kennis en vaardigheden geoefend worden die losgemaakt zijn van dagelijkse toepassingen. Leerlingen krijgen er de tijd en de oefenstof om geraakt te worden door de wereld van het beeld, de klanken, het instrument, de stem, de beweging ... (Masschelein, 2012).

Kunstonderwijs is gebaat bij **open geformuleerde doelen** die richting geven én ruimte laten voor individuele invulling.

Dit leerplan geeft **richting** via een raamwerk van artistieke competenties en leerdoelen. Die competenties en leerdoelen geven aan waar leerkrachten in hun atelier naartoe willen werken. In het academiëuk kunnen doelen toegevoegd of geaccentueerd worden. Ook dan streeft een academie ernaar om alle doelen bij haar leerlingen te ontwikkelen.

Het leerplan geeft ook **ruimte**: het formuleert artistieke competenties en leerdoelen op een open manier. Dat geeft academies professionele speelruimte. Zo kunnen ze ook een traject ontwikkelen aangepast aan leerlingen met speciale noden en blijft het leerplan Kunstig Competent trouw aan het uitgangspunt dat het een ontwikkelingsgericht leerplan is.

Vakgroepen en leerkrachten vullen de aangeboden ruimte open of meer gedetailleerd in. Pas startende leerkrachten hebben meestal nood aan een uitgewerkte planning.

Andere leerkrachten functioneren het best met een minder gedetailleerde planning. Dit leerplan wil beide groepen aanspreken. Vakteams en academies kiezen zelf hoe alomvattend of gedetailleerd ze afspraken willen maken.

Meer lezen:

Biesta, G. (2015). Het prachtig risico van onderwijs. Uitgeverij Phronese.
Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. ArtEZ Press.
De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. ACCO.
Standaert, R. (2014). De becijferde school. ACCO.
Verhaeghe P. (2012). De neoliberale waanzin. Flexibel, efficiënt en gestoord. VUB Press.

BREED ARTISTIEK VORMEN

In 2012 stelden deskundigen uit het hoger kunstonderwijs, het dko, het kso en de artistieke sector het **referentiekader kunstonderwijs** op. Dat referentiekader bestaat uit zes kerncompetenties. De overheid kiest daarmee voor een brede en verdiepende artistieke vorming van leerlingen.

De **kerncompetenties** van het referentiekader zijn:

- creëren en (drang tot) innoveren: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgeving, benaderingen en inzichten;
- inzetten van vakdeskundigheid: de leerling zet verworven kunstspectifieke kwaliteiten in om zich artistiek uit te drukken;
- onderzoeken: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- opbouwen van relaties en samenwerken: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- presenteren: de leerling toont proces en/ of product aan een publiek;
- tonen van individuele gedrevenheid: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn creatieve resultaten tonen.

Bovenstaand referentiekader is de leidraad voor dit leerplan. Het leerplan vertaalt de kerncompetenties in **vijf artistieke ontwikkelingsgebieden**: verbeelden, vakmanschap, dialoog, onderzoek en tonen. De laatste kerncompetentie, tonen van individuele gedrevenheid, zit in de andere artistieke ontwikkelingsgebieden vervat.

De artistieke ontwikkelingsgebieden zijn verwant aan de rollen (kunstenaar, vakman/ vakexpert, samenspeler/ dialoog, onderzoeker en performer) die in het leerplan podiumkunsten gehanteerd worden. Op deze manier erkent dit leerplan de eigenheid van de beeldende kunsten én benadrukt ze via een gemeenschappelijke stam de verwantschap met de podiumkunsten. Dit leerplan wil zo de **dialoog tussen de verschillende artistieke domeinen** op gang brengen en houden.

OVERHEID	LEERPLAN BAK	LEERPLAN PODIUMKUNSTEN
kerncompetenties	artistieke ontwikkelingsgebieden	artistieke rollen
creëren en (drang tot) innoveren	verbeelden	kunstenaar
onderzoeken	onderzoek	onderzoeker
inzetten van vakdeskundigheid	vakmanschap	vakman/vakkennis
opbouwen van relaties en samenwerken	dialoog	samenspeler/ dialoog
presenteren	tonen	performer
tonen van individuele gedrevenheid	vervat in andere competenties	vervat in andere competenties

De verdeling in artistieke ontwikkelingsgebieden maakt het palet doelen **overzichtelijk en hanteerbaar**. De gebieden worden niet strikt gescheiden. Ze lopen in elkaar over en beïnvloeden elkaar voortdurend. De gebieden komen in verschillende fasen van het leerproces ook telkens terug. Binnen elk artistiek ontwikkelingsgebied onderscheiden we **artistieke competenties**. Die vormen het hart van dit leerplan.

verbeelden

- experimenteren
- creëren
- zich op persoonlijke wijze uitdrukken
- zich inleven

onderzoek

- nieuwsgierig en onderzoekend zijn
- eigen sterktes en werkpunten benoemen
- proces zichtbaar maken
- een referentiekader opbouwen

vakmanschap

- techniek, materiaal en basisvaardigheden beheersen
- werken met/ aan kwaliteit
- werkhouding ontwikkelen
- vakkennis hanteren

dialoog

- samenwerken
- feedback geven en ontvangen
- in dialoog gaan

tonen

- werk selecteren
- werk tonen

Het streefdoel is om de leerling in **zoveel mogelijk artistieke competenties** te laten groeien. Elke leerling ontwikkelt die competenties in meerdere of mindere mate. Dat maakt zijn/ haar profiel uniek.

Meer lezen:

Bosman, L. e.a. (2016). Fundamenten artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
Schrooten, E. (2014-...). Kunstig-competent.blog.
Smet, P. (2011). Kunst verandert. Conceptnota. Vlaamse overheid.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.
Waege, H. e.a. (2008). Gedeeld verbeeld. Eindrapport van de commissie onderwijs en cultuur. Vlaamse overheid.

COMPETENTIEGERICHT

Competentiegericht onderwijs verwijst naar een versmelting van kennis, vaardigheden en attitudes. Competenties maken onderwijs doelgericht met leerresultaten.

Competentiegericht denken ontstond uit de praktijk om de handelingsbekwaamheid van werknemers in kaart te brengen. Via gerichte leertrajecten ontwikkelen werknemers zich om in welbepaalde contexten passend te handelen.

Artistieke competenties onderscheiden zich van de klassieke kijk op competenties omdat ze:

- open geformuleerd zijn om zo ruimte te geven aan de leerkracht-kunstenaar;
- voldoende richtinggevend zijn en zo leerkrachten uitdagen om er in hun artistieke onderwijspraktijk aan te werken;
- leerlingen de tijd geven om in een veilige context geïnteresseerd te raken, te oefenen en zich te verdiepen.

Meer lezen:

Breeuwsma, G. (2005). Pleidooi voor doelmatigheid zonder doel, Cultuur+educatie 14.
Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. Acco.
Van Beirendonck, L. (2009). Iedereen competent. Lannoo Campus.

ONTWIKKELINGSGERICHT

Het dko start altijd vanuit wat iemand wil, kent en kan. leerkrachten helpen leerlingen om hun eigen grenzen te verleggen en boven het huidige ontwikkelingsniveau uit te stijgen. Er is een eensgezindheid gegroeid dat doelen best uitgaan van de leerling en zijn/ haar **ontwikkelingsnoden** (De Man, 2016).

Een ontwikkelingsgerichte aanpak vertrekt vanuit de overtuiging dat elke leerling zich artistiek kan ontwikkelen. Die ontwikkeling volgt daarbij een onverwacht en persoonlijk parcours. Het is weinig zinvol om vooraf scherp omschreven leerpaden uit te tekenen.

Competenties ontwikkelen zich in vier richtingen. Een leerling is meer competent als de kwaliteit, zelfstandigheid, complexiteit en eigenheid van de competenties groter worden (Schrooten, 2018).

- **kwaliteit** verwijst naar soepelheid, gemak, virtuositeit, automatisering, sierlijkheid en vlotheid;
- **zelfstandigheid** slaat op beperking van ondersteuning en toename van zelfsturing;
- **complexiteit** duidt op hoe omgaan met veranderende en wisselende contexten;
- **eigenheid** heeft te maken met eigen invulling of persoonlijke touch.

De overheid omschrijft per graad welke basiscompetenties/ beroeps-kwalificaties een leerling moet ontwikkelen. Het leerplan vertaalt deze cesuren naar **vier ontwikkelingsniveaus**.

In de loop van een leertraject groeien de competenties van leerlingen op vlak van kwaliteit, zelfstandigheid, complexiteit en eigenheid. Elke academie bepaalt binnen een graad met welke intensiteit ze inzet op bepaalde competenties en hoe ze een onderscheid maakt tussen ontluikende, ontwikkelde en verworven competenties.

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2020/01/taxonomie-kunstig-competent-1.pdf>
Van Oers, B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

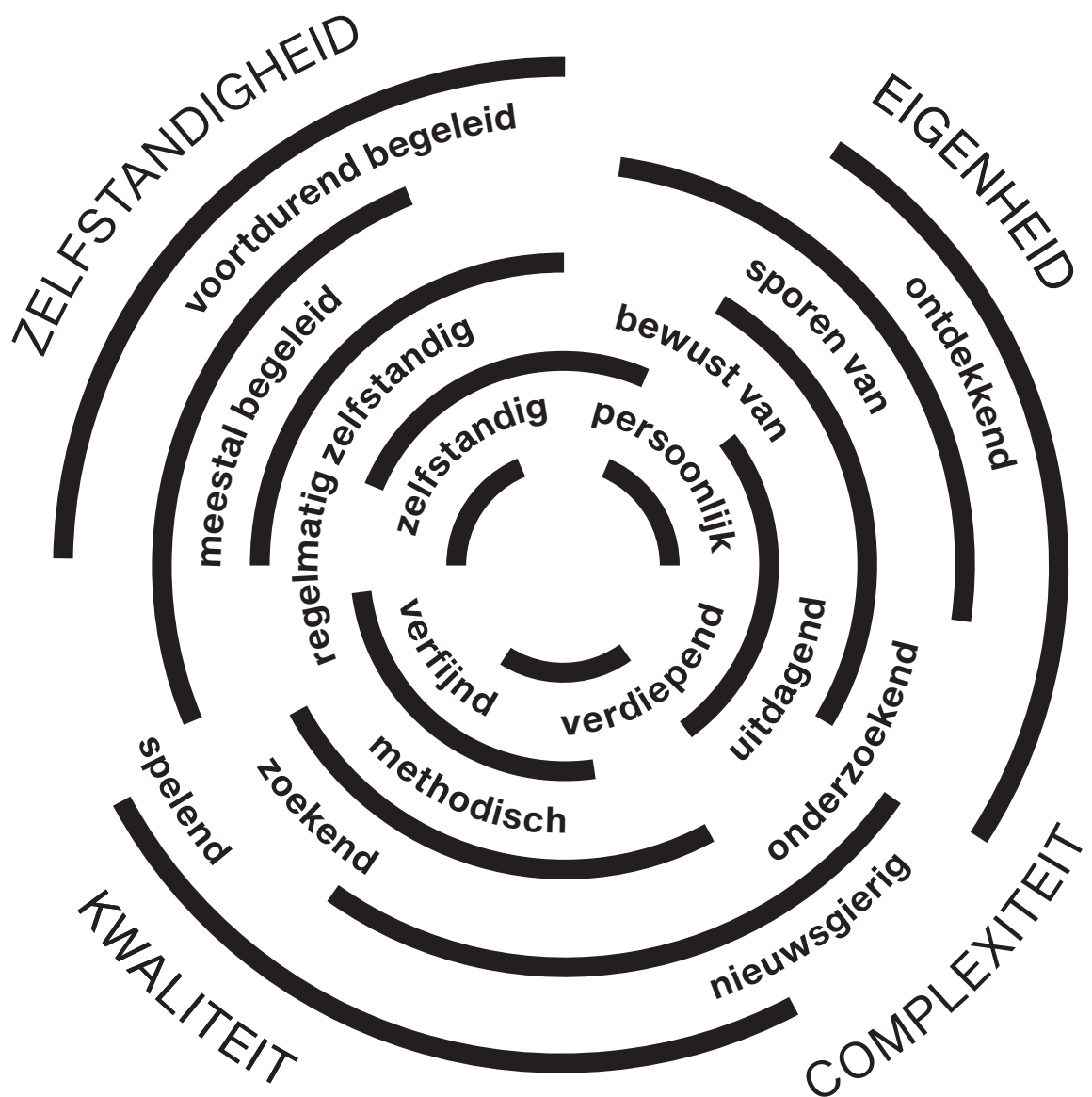
De volgende twee beelden maken de mogelijke ontwikkelingen die leerkrachten bij hun leerlingen willen stimuleren zichtbaar. Ze koppelen de taxonomie van *Kunstig Competent* aan de ontwikkelingsniveaus.

Leerlingen doorlopen dit traject doorheen hun opleiding. Maar ook tijdens het creatieproces van een nieuw werk komen dezelfde procesfasen in een versneld tempo aan bod. Telkens worden belangrijke facetten uit een vorige fase meegenomen (spelend, zoekend, methodisch ...).

Met welke KWALITEIT wordt de competentie opgepakt?	In welke mate toont een leerling een EIGEN ARTISTIEKE TOUCH?	Hoe ZELFSTANDIG toont een leerling de competentie?	Hoe COMPLEX is de context (opdrachten, technieken, materialen ...)?
spelend	ontdekkend	voortdurend begeleid	nieuwsgierig
zoekend	sporen van	meestal begeleid	onderzoekend
methodisch	bewust van	regelmatig zelfstandig	uitdagend
verfijnd	persoonlijk	zelfstandig	verdiepend

Omdat leerlingen op verschillende leeftijden en op verschillende momenten instromen, is dit geen lineair proces. Een artistiek parcours manifesteert zich nooit als een rechtlijnig traject. Ook zullen leerlingen, als ze bijvoorbeeld ergens vastlopen, een stap terug zetten en het proces vanuit een ander perspectief terug oppakken.

Het volgende cirkelvormig beeld, met dezelfde termen, benadrukt dat processen in kunstonderwijs cyclisch, gelaagd en niet lineair zijn.

4 Aanpak

MAATWERK LEVEREN

Er zijn grote **verschillen** in profielen van dko-leerlingen. Het grootste deel van de leerlingen blijft na de opleiding actief als amateurkunstenaar. Samen met hun leerkrachten werken die leerlingen naar gepersonaliseerde leerdoelen toe. Een kleiner aantal leerlingen mikt op een artistieke, professionele carrière na het dko. Zij worden ondersteund om de beroepskwalificaties en eindtermen te halen. Een beperkt aantal leerlingen zal doorstromen naar het hoger kunstonderwijs.

Er zijn leerlingen van verschillende leeftijden: kinderen, jongeren, volwassenen. Leerlingen met weinig of veel ambitie, natuurtalenten, meer of minder voorkennis, leerlingen die er hard voor moeten werken en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Al die verschillen maken dat een **artistieke ontwikkeling individueel** is. Maatwerk zet de toon in artistiek onderwijs. Inspelen op de diversiteit van leerlingen vraagt van leerkrachten flexibiliteit, inlevingsvermogen en een uitgebreid didactisch palet.

Maatwerk ontstaat als sommige competenties meer **naar voren geschoven worden** en andere minder. Leerkrachten engageren zich om alle 17 artistieke competenties bij hun leerlingen te ontwikkelen. In welke mate dat gebeurt, is de kern van maatwerk.

Leerkrachten delen hun veelzijdige expertise met hun leerlingen. Leerlingen krijgen de kans om ermee te experimenteren en er een eigen betekenis aan te geven. Zo krijgen nieuwe generaties de ruimte om de wereld van de **kunsten te vernieuwen** (Arendt, 1994).

Meer lezen:

- Arendt, H. (1994). De crisis van de opvoeding. In H. Arendt. Tussen verleden en toekomst: vier oefeningen in politiek denken. Garant.
- Dewulf, L. (2009). Ik kies voor mijn talent. Lannoo Campus. Gombeir D. e.a. (2008). Identiteit ontwikkelen. Leerkracht waarderen in eigentijds onderwijs. Plantyn.
- Robinson, K. (2009). Het Element. Als passie en talent samenkomen. Spectrum.
- Simons, M. (2017). De leerling centraal in het onderwijs? Grenzen aan personalisering. Acco Leuven.

GRENZEN VERLEGGEN

De academie opent voor leerlingen de wereld van beelden, klanken, beweging en taal. Leerkrachten **prikkelen** leerlingen om nieuwsgierig te worden en zich te verdiepen in de rijkdom van de kunstwereld.

Onderwijzen is daarom ook een kwestie van **tonen**. Een leerkracht wijst de leerling op iets in de (kunst)wereld wat goed, belangrijk of betekenisvol zou kunnen zijn als de leerling er aandacht aan besteedt (Biesta, 2017).

De academie streeft bij elke leerling naar zo veel mogelijk leerwinst (Onderwijsinspectie, 2016). Onderzoek bevestigt dat de combinatie van uitdagende en realistische verwachtingen de grootste kans maakt op succes. Het onderliggende concept daarbij is de **zone van naaste ontwikkeling**. De zone van naaste ontwikkeling ligt op het snijpunt tussen kunnen en niet kunnen. Noch te makkelijke oefeningen, noch te hoog gegrepen opdrachten hebben een leereffect. Leerkrachten geven leerlingen de noodzakelijke ondersteuning, maar zijn er ook op gericht om die ondersteuning zo snel mogelijk los te laten (Korthagen, 2008).

Leren met resultaat is onlosmakelijk verbonden met de **motivatie** en de zin om te leren. Tal van psychologen hebben zich over het thema motivatie gebogen. De ABC-theorie (Vansteenkiste, 2010) wijst op het belang van:

- **A**utonomie: ruimte krijgen om zelf initiatief te nemen, invloed hebben (op het atelier- en lesgebeuren);
- **B**etrokkenheid: zich verbonden voelen met wat er in de les gebeurt;
- **C**ompetentie: doeltreffend kunnen handelen en het gevoel hebben bekwaam te zijn.

Meer lezen:

Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. ArtEZ Press.
Csikszentmihalyi, M. (1999). Flow. Psychologie van de optimale ervaring. Boom.
Nelis, H. (2014). Motivatie binnenstebuiten. Kosmos Uitgeverij.
Vansteenkiste, M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelfdeterminatietheorie. Caleidoscoop, 22, 6-15.
Vygotsky, L. (1978). Mind in society: The development of higher psychological functions. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ARTISTIEK PROCES

Leerkrachten in het dko zijn kunstenaars.

Kunstenaars willen hun kijk op de wereld **verbeelden**. Tijdens dat verbeeldingsproces worden ze vanzelf gedwongen om onderzoek en **vakmanschap** toe te voegen. Ze willen daarover ook in **dialog** gaan en hun (ver)beelding **tonen**.

Deze verschillende ontwikkelingsgebieden versterken elkaar en vormen **samen het creatieproces**. Daarbij gaan kunstenaars soepel om met onzekerheid, chaos, toeval en spontaniteit. Hun praktijk bestaat uit een voortdurend proces van kiezen, vallen en opstaan, stappen zetten, werk verrichten, ervaring opdoen, reflectie, twijfel, heroriëntering, scherpe keuzes maken ... (Schrofer, 2018). Kunstenaars hebben daarbij het vertrouwen dat het wel goed komt.

Iedere kunstenaar vult dit artistiek proces op een **eigen(zinnige) manier** in en beleeft het ook anders. Het is iets persoonlijks en betekent dat je dit creatieproces steeds verder ontwikkelt en verfijnt.

Leerkrachten in het dko hebben dit proces zelf vele malen doorlopen en geven die ervaring door aan hun leerlingen.

Meer lezen:

- Ambler, F. (2019). Brief lessons in rule breaking. Tate Publishing.
- Baert, B. (2019). De uil in de grot: gesprekken met beelden, kunstenaars en schrijvers. Pelckmans pro.
- Gompertz, W. (2016). Denken als een kunstenaar. Uitg. Meulenhoff.
- Huisingh, A. (2009). Toeval gezocht. Uitg. Lemniscaat.
- Schrofer, J. (2018). Plan and play, play and plan: defining your art practice. Valiz, Amsterdam.
- Schrooten, E. (2014-...). Artistiekecompetenties.blog.
- Thorne, S. (2019). School: A Recent History of Self-Organized Art Education. Sternberg Press.
- Van Cenneyt, H. (2013). Hilde vraagt. Hilde van Canneyt interviewt 85 Belgische kunstenaars. Design & Publishing Group, Gent.

DIDACTISCH PROCES

Wie lesgeeft in het dko is kunstenaar én leerkracht. Leerkrachten ontwikkelen in de loop van hun loopbaan didactische kwaliteiten:

- ze werken **doelgericht** aan een brede artistieke ontwikkeling van hun leerlingen;
- ze werken **competentiegericht**.
- ze zetten in op groeiende **zelfstandigheid, complexiteit, kwaliteit en eigenheid**;
- ze putten uit een rijk **didactisch repertoire** aan werkvormen en begeleidingsstijlen;
- ze maken voortdurend **afwegingen en keuzes**;
- ze ontwikkelen gaandeweg een gevoeligheid voor **wat werkt** of niet werkt;
- ze willen zich vanuit een onderzoekende houding **verder bekwamen**;
- ze staan in hun opdracht niet alleen. Ze maken deel uit van een team en grijpen kansen om **van anderen te leren**.

Dit leerplan daagt academies uit om **in vakteams** didactische wenken te verzamelen en te documenteren. Vanuit de concrete context van een atelier, doelgroep of thema ontstaan de meest relevante werkvormen of didactische wenken. Een uitgebreid didactisch repertoire maakt maatwerk mogelijk. Voorbeelden zijn te vinden op onze twee platformen: www.kunstig-competent.be en kunstig-competent.blog.

Dit leerplan vertrekt vanuit een groot **vertrouwen in leerkrachten**. Zij tonen een oprechte interesse in hun leerlingen, gaan met hen in dialoog en bouwen een waardevolle relatie met hen op. Vanuit deze grondhouding ontwikkelt de leerkracht voor een leerling gaandeweg een artistiek leertraject. De artistieke competenties en leerdoelen van het leerplan zijn daarbij een inspirerende richtingaanwijzer. Maar leerkrachten volgen die doelen niet letterlijk. Wat leerlingen nodig hebben om hun ontwikkeling te verrijken, krijgt de volle aandacht.

Meer lezen:

Aelterman, A. e.a. (2008). Een nieuw profiel voor de leerkracht kleuteronderwijs en lager onderwijs: Hoe worden leerkrachten daartoe gevormd? Informatiebrochure bij de invoering van het nieuwe beroepsprofiel en basiscompetenties voor leerkrachten. Birnebaum, D. e.a. (2007). Teaching art. Walther Konig, Keulen.
De Jong, E. e.a. (2014). Old school, nieuwe klas. Luca School of Arts Gent.
Larock, Y. e.a. (2012). De co-creatieve school. In Impuls, 42e JG., nr.3, januari-maart 2012, p.152-158.
Palmer, P.J. (2005). leerkracht met hart en ziel. Over persoonlijke en professionele groei. Wolters Noordhoff. Reyniers L. (2012). Ruijters, M. en Simons, R.J. (2012). Canon van het leren, 50 concepten en hun grondleggers. Kluwer. Bolhuis S. (2009). Leren en veranderen. Uitgeverij Coutinho.
Schrooten, E. (2014-...). Kunstig-competent.blog.

5 Evaluatie

Leerkrachten bespreken minimaal tweemaal per schooljaar met leerlingen hun brede artistieke ontwikkeling. Leerkrachten en leerlingen overlopen en onderzoeken het proces. Deze evaluatie vormt het vertrekpunt voor een volgend leertraject.

De overheid geeft academies ruimte om een eigen visie op evalueren in de praktijk te brengen. Academies nemen beslissingen over o.a. de vorm van de evaluatieactiviteiten, de planning in het academiejaar, de beoordelingsprocedure (de samenstelling van de evaluatiecommissie, wijze van beraadslaging, beoordelingscriteria, waarderingsschaal ...), inzage en feedback.

Op de kwaliteit van het evaluatiebeleid en van de evaluatiepraktijken na te gaan, schuift de overheid drie standaarden naar voren: **transparantie, betrouwbaarheid en validiteit**.

Transparantie betekent dat voor alle leerlingen (en hun ouders) duidelijk is wat er wordt geëvalueerd, hoe de evaluatie zal plaatsvinden en welke criteria bij de beoordeling worden gebruikt.

Een **betrouwbare** evaluatie streeft naar objectiviteit. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment. Een veelvormige aanpak minimaliseert de invloed van omgevingsfactoren.

Een **valide** evaluatie meet wat de academie wil meten. De verkregen resultaten kunnen dan leiden tot juiste conclusies.

Het referentiekader onderwijskwaliteit benadrukt daarnaast dat leerlingenevaluatie een belangrijk onderdeel is van het onderwijsproces. Het stelt dat leerlingenevaluatie gericht moet zijn op het **verbeteren van het leren van leerlingen**.

In ons leerplan vertalen we deze kwaliteitsindicatoren naar de volgende 4 V's:

- Voedend
- Veelzijdig
- Voortdurend
- Veeleisend

Meer lezen:

Bosman, L. e.a. (2016). Fundamenten artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
de Graauw C. (2016). Leren van andermans evalueren: lessen en tips. Cultuur en educatie 46. Utrecht: cultuurnetwerk Nederland.
Harre, K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia. Kamphuis E. e.a. (2011).
Standaert, R. (2014). De becijferde school. Acco Leuven. wegwijzer voor leraren. Wolters Noordhoff.

VOEDEND

Evaluaties willen:

- leerlingen **stimuleren** om volgende stappen in hun ontwikkeling te zetten;
- motivatie, zin en **plezier aanwakkeren** om zich artistiek verder te ontwikkelen;
- leerlingen een beeld geven van waar ze **zich bevinden in hun leertraject**: waar ze van komen, waarom ze staan waar ze staan, wat er in het vooruitzicht ligt en hoe ze dat kunnen realiseren.

Evaluatiepraktijken die quoteren, rangschikken en vergelijken zijn zelden voedend voor leerlingen.

Ontwikkelingsgerichte feedback is het belangrijkste instrument voor voedende evaluaties. Kwalitatieve feedback is best concreet, aansprekend, bondig en helder geformuleerd. Feedback die direct na een activiteit volgt, heeft het meeste leereffect.

Leerkrachten hebben **oog voor het effect** van feedback. De wijze waarop leerlingen schouderklopjes of werkpunten ontvangen, verschilt van leerling tot leerling.

Ook **leerkrachten** worden gevoed door evaluaties. Ze ontdekken waar nog werk aan is en ze sturen met die informatie hun lespraktijk bij.

VEELZIJDIG

Het dko zet in op de ontwikkeling van alle artistieke competenties. Evaluaties zijn valide als die artistieke competenties ook het **onderwerp** zijn van de evaluaties.

Daarom kijkt een evaluatie veelzijdig naar **verschillende aspecten**:

- evaluaties geven feedback over de artistieke competenties en leerdoelen verbonden aan de vijf artistieke rollen;
- evaluaties vertrekken vanuit doelen die leerkrachten én leerlingen vastgelegd hebben tijdens intentiegesprekken;
- feedback wordt verwoord met aandacht voor de unieke persoonlijkheid van een leerling;
- evaluaties geven informatie over het resultaat én het leer-, oefen- en werkproces;
- evalueren kan een **gedeelde opdracht** zijn van leerkracht én leerling. Interessante vormen zijn dan:
 - zelfevaluaties: leerlingen evalueren zelf hun leerproces en leerresultaten;
 - peerevaluaties: medeleerlingen evalueren elkaar; - co-evaluaties: leerkracht en leerling evalueren samen.

VOORTDUREND

Een betrouwbare evaluatie streeft naar objectiviteit. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment. Daarom evalueren leraars **voortdurend**: lesgeven, leren en evalueren zijn met elkaar verweven.

Evaluaties zijn betrouwbaarder als ze gebaseerd zijn op **verschillende bronnen**: meerdere momenten, meerdere vormen, meerdere observatoren. Leerlingen stellen vaak zelf vast wanneer iets niet lukt. Ze sturen zichzelf dan bij. Gebeurt dat niet, dan grijpt de leraar in met **gerichte feedback**.

Regelmatig overschouwt de leraar evoluties over een langere periode. Een belangrijke praktijk daartoe zijn de **evaluatiegesprekken** tussen leraar en leerling. Terugblikken wordt rijker wanneer leraar en leerling tijdens de werkperiode **informatie verzamelen**.

Ondersteunende documenten daarbij zijn notities van observaties, portfolio's, dagboeken of schetsboeken.

VEELEISEND

Elke evaluatie stimuleert leerlingen om eigen grenzen te verkennen en te verleggen. Daarom bevatten evaluaties ook **aanwijzingen en werkpunten**. Leerkrachten beschrijven de volgende stap in de ontwikkeling van de leerling. Een evaluatie versterkt het **zelfvertrouwen** van leerlingen en daagt hen uit om de lat voor zichzelf hoger te leggen.

Meer lezen:

Bosman, L. en Schrooten, E. (2016). Fundamenten artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
Dochy, F. e.a. (2003a). Peer- en co-assessment als instrument voor diepgaand leren: bevindingen en richtlijnen. Tijdschrift voor Hoger Onderwijs, 2003(4), 220-229.
Dochy, F. e.a. (2003b). Anders evalueren. Assessment in de onderwijspraktijk. Lannoo Campus, Leuven.
Harre, K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia. Kamphuis E. e.a. (2011).
Nijs L. (2008). Evaluatie in het DKO: het schietlood in actie. Handboek Begeleid Zelfstandig Leren, a . 21, p.57 e.v.
Schrooten, E., Storme, E., Vermeersch, L. (2023). Onderzoek leerlingenevaluatie in het deeltijds kunstonderwijs. HIVA-KU Leuven, UCLL.
Standaert, R. (2014). De becijferde school. Acco Leuven. wegwijzer voor leraren. Wolters Noordhoff.

6 Onderwijskwaliteit

Een academie engageert zich om via een aantal rituelen de onderwijskwaliteit op de academies systematisch in beweging te houden. Deze acties zijn **bewakende methodieken** die ervoor zorgen dat een academie regelmatig aandacht geeft aan haar onophoudelijke zoektocht naar kwaliteitsvol kunst-onderwijs. Intentieplannen, het leerplan als leidraad, overkoepelende afspraken en zelfreflectie zijn voorbeelden van zulke rituelen.

Academies maken van **intentieplannen/ jaarplannen** de motor van de didactische werking. Leerkrachten leren hun groepen kennen en ontwikkelen vanuit deze beginsituatie een plan voor een volgende periode. Het woord intentie geeft aan dat je iets wil bereiken. Maar de realiteit is dat de doelen niet altijd gehaald worden. Onderweg kan er immers nog zoveel gebeuren en kunnen er andere doelen opeens belangrijker worden. Die wendbaarheid zien we als een belangrijke kwaliteit in kunstonderwijs.

Via gerichte interventies worden de intentieplannen/ jaarplannen op een academie steeds weer verfijnd en bijgestuurd. De intentieplannen/ jaarplannen zijn zo een belangrijk instrument om de doelgerichtheid, de aansluiting bij het leerplan en de zoektocht naar een gedifferentieerde atelierpraktijk te stimuleren.

Mogelijke interventies:

- directeurs geven feedback op de intentieplannen/ jaarplannen van collega's;
- directeurs gaan in dialoog met leerkrachten over hun intentieplannen;
- sterke praktijken, opdrachten worden uitgewisseld;
- andere collega's kijken tijdens intervisiemomenten mee met een leerkracht en zoeken mee naar mogelijke leerpistes;
- leerkrachten screenen hun artistieke praktijk vanuit de bril van de 17 artistieke competenties.

Het **leerplan is een leidraad**. Leerkrachten maken er een gewoonte van om intenties te ontwikkelen vanuit de doelen van het leerplan. Ze onderzoeken regelmatig welke competenties nog weinig aan bod zijn gekomen en welke verdiept kunnen worden.

Overkoepelende afspraken worden op academie- of vakgroepniveau gemaakt. Door dat samen te doen, ontstaat er betrokkenheid.

Sterke intentieplannen/ jaarplannen en ideeën worden **gedocumenteerd en bewaard** voor de leerkrachten van nu en later. Documenteren is een essentieel bestanddeel van de eigen kwaliteitszorg.

Leerkrachten schrijven vanuit de doelen van het leerplan de evaluatiefiches voor hun leerlingen. Maar ook **evalueren leerkrachten hun eigen onderwijspraktijk** tijdens en na een leertraject. Wat liep goed? Wat minder? Waarom? Wat moet aangepast worden? En hoe doen we dat?

Meer lezen:

Onderwijsinspectie (2016). Referentiekader voor onderwijskwaliteit. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie. Onderwijsinspectie (2019). Niveaudecreet deeltijds kunstonderwijs: één jaar later. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie.
Schrooten, E., Storme, E., Vermeersch, L. (2023). Kwaliteitsontwikkeling in het deeltijds kunstonderwijs. HIVA-KU Leuven, UCLL.

7 Minimale vereisten

RUIMTE

Wat betreft de veiligheid is in het bijzonder de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex welzijn op het werk
- Vlarem

Voor meer informatie over de wenselijke onderwijsinfrastructuur: zie agion.be/over-scholen-bouwen

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden voor:

- de uitrusting en inrichting van lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen en materiaal.

Alle gebruikers dienen de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften te kennen en correct te kunnen toepassen. De collectieve veiligheidsvoorschriften mogen nooit gemanipuleerd worden. De persoonlijke beschermingsmiddelen moeten aanwezig zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

Minimaal

- ruime, goed verluchtbare, verlichte en verwarmde lokalen, aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...);
- spoelbakken en wateraansluiting;
- opslag in/ bij het atelier (bijv. rekken, kasten voor materiaal, didactisch materiaal en kunstwerken ...) met veilige opslag in ateliers met chemische producten;
- presentatiemogelijkheden: bijvoorbeeld presentatiewand en/ of mogelijkheid tot presenteren van ruimtelijk werk;
- afzuiging voor specifieke activiteiten: oven-, plaaster-, glazuurruimte, smidse, juweelatelier ...

Wenselijk

- goede akoestiek aangepast aan de groepsgrootte en inhoudelijke invulling van de lessen zodat er geen blootstelling aan te hoge geluidsniveaus is;
- atelierruimte waar zaken kunnen blijven staan en waar er met diverse materialen kan geëxperimenteerd worden;
- gemeenschappelijke expositieruimte;
- poetsmateriaal en warm water;
- mogelijkheid tot verduisteren.

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- toegang tot internet;
- didactisch materiaal aangepast aan het vak, de grootte en de samenstelling van de groep (leeftijd, motorische noden ...);
- werktafels, ezels, stoelen, krukken aangepast aan de leeftijd van de leerlingen;
- beschermingsmiddelen voor risico-ateliers zoals beeldhouwen, glas, productontwerp, keramiek: bijvoorbeeld gehoorbescherming, stofmaskers, veiligheidsschoenen en -brillen, aangepaste kledij ...;
- EHBO-koffer.
- computers, scanners en opnamemateriaal met aangepaste software voor digitale opleidingen;
- (teken)tablets met aangepaste software voor digitale opleidingen;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld;
- nabijheid van een vakbibliotheek.

SPECIFIEK

Voor beeldhouwen en ruimtelijke kunst

- lasapparaat halfautomaat en toebehoren;
- sokkels;
- bezinkbak;
- elektrisch en handgereedschap: boor-, zaag-, schuur-, slijpmachine, beitel, hamer ...;
- kleibakken.

Voor boekkunst

- grote en kleine boekbindpersen;
- naaibanken en toebehoren;
- papierboormachine;
- snijmachines;
- machine/ gereedschap en materiaal om te drukken;
- planken en zinkplaten in diverse maten;
- snijmatten;
- meetmaterialen;
- kookplaat voor het bereiden van lijmen;
- koelkast voor het bewaren van lijmen.

Voor cineast/ filmkunst/ animatie

- professionele digitale camera's;
- belichtingsmateriaal;
- apparatuur voor geluidsopnamen, micro's;
- statieven;
- digitale tekentabletten (voor animatie);
- computers met gespecialiseerde montagesoftware voor beeld en geluid.

Voor fotografie

- opnamemateriaal, verschillende types fotocamera's, statieven;
- lichtinstallaties, achtergrondpapier en studioruimte;
- ontwikkelmateriaal, afwerk materiaal, belichtingsmateriaal, snijmachine, groot meetmateriaal, snijmatten, vergroter, ontwikkeltank, droogmachine, retouchemateriaal;
- negatieve doka: tanks, spoelen, maatbekers, ontwikkel- en fixeerpullen;
- positieve doka: vergroters, timers, vergrotingsramen, spoelmateriaal, ontwikkel- en fixeerpullen;
- kleurenprinter;
- computers met aangepaste software.

Voor glaskunst/ glas in lood

- glasoven met ventilatie;
- elektrisch gereedschap: zaagmachine, boormachine, slijp- en polijst-machine ...;
- ontwerpatelier: lichtbak, stalen glas, staander om glas te kiezen ...;
- plaasteratelier met ventilatie en bezinkbak;
- wenselijk: glasblaasoven met gasaansluiting;
- wenselijk: zandstraalinstallatie (in een afgesloten ruimte met ventilatie).

Voor grafiekkunst

- persen voor hoogdruk, vlakdruk en/ of diepdruk;
- materiaal voor doordruk: zeefdruktafels, belichtingstafel, spuitcabine;
- droogrek;
- inkttafel en toebehoren.

Voor grafische en illustratieve vormgeving

- kleurenprinter;
- lichtbak;
- computer met aangepast software;
- snijmat;
- teken- en meetinstrumenten.

Voor juweelontwerper/ goudsmid

- werkbank met bureaulamp;
- gietmateriaal: kroezen, grote brander, gietijzers ...;
- soldeermateriaal: kleine branders, vuurvaste platen ...;
- elektrisch gereedschap: afkookmachine (zoutzuur), hangmotoren en toebehoren, kolomboor, polijstmachine, zandstraalmachine ...;
- klein gereedschap: wals voor plaat en draad, trekbank, bankschroef, kap- en snijtoestel, (hamers en) aambeelden, wals voor plaat en draad, vijlen, zaagbeugel, zaagjes, boortjes ...;
- gasaansluiting voor solderen, gieten.

Voor kantwerker

- op hoogte verstelbare schragen met hellend vlak (voor Lierse kant);
- kloskussens met draaisysteem op voet (voor kantklossen);
- spanramen;
- extra daylightslampen inclusief vergrootglas;
- extra wit licht;
- lichtbak;
- klein materiaal: set scharen, haakpennen, klossen, zware spelden;
- strijkijzer en strijktafel;
- wenselijk: (industriële) cornely-machine.

Voor keramiek

- keramiekoven;
- glazuurruimte;
- bezinkbakken onder wasbakken;
- ruimte of kast om glazuurgrondstoffen op te bergen;
- ruimte of rekken om werk te laten drogen;
- wenselijk: spuitcabine, plaasterruimte of plaastertafel, draaischijf.

Voor levend model

- schildersezels en panelen;
- sokkels;
- podium, belichting en verwarming voor het model;
- wenselijk: een skelet en anatomische beelden.

Voor mozaïek

- werkbanken;
- kapblokken;
- kaphamers;
- lijm-, kleef- en voegproducten.

Voor projectatelier

- werktafels (ruim genoeg om op groot formaat te kunnen werken);
- schildersezels;
- sokkels;
- elektrisch gereedschap: frees, boormachine, schroefmachine, lijmpistool...

Voor opleiding voor mensen met een beperking

- materialen aanwezig in het atelier;
- aangepaste werktafels;
- voldoende ruimte aan/ tussen de tafels/ sokkels voor rolstoelen;
- aangepaste en veilige werkmaterialen en gereedschappen;
- aangepaste toegang voor rolstoelgebruikers tot het gebouw, het atelier en het sanitair.

Voor restauratie schilderen fresco

- schildersezels en panelen;
- klein gereedschap: tang, hamer, zaag ...

Voor restauratievakman meubel

- selectie klein gereedschap: bijvoorbeeld garnierhamer, loskappers, koevoetjes, draaibeitels, diktepassers, schuifmaat, sculpteerbeitels, profiel wetstenen, verguldingsborstel, metaalslag, zagen, klemmen, bankschroeven ...;
- ingerichte werkplaats met werkposten, werkbanken;
- machines: bijvoorbeeld aanvoerapparaten, bandschuurmachine, freesmachine, houtdraaibank, kolomboormachine, langgatboormachine, lintzaagmachine, verstekzaagmachine, compressor ...;
- opslagruimte met onder andere stockering voor hout.

Voor schilder- en tekenkunst

- schildersezels en panelen;
- podium, belichting en verwarming voor het model;
- sokkels;
- stillevenmateriaal.

Voor siersmid/ kunstmid

- waterbakken en slakkenbakken;
- aambeelden;
- handgereedschap: smeedtangen, wringijzers, wringtangen, boren, raspen, schaven, hamers, zagen, vijlen ...;
- perslucht.

Voor productontwerp

- CNC-Router;
- lasercutter;
- 3D-printer;
- lintzaag, afkortzaag, invalzaag, reciprozaag;
- kolomboor;
- bovenfrees;
- dremel;
- soldeerstation;
- aangepaste werktafels;
- aangepast afzuigsysteem;
- elektrisch en handgereedschap: boor-, zaag-, schuur-, slijpmachine, beitel, hamer ...

Werkten mee aan deze versie van het raamleerplan:

Hans Albrecht
Geertje Bruyninckx
Roos Lauwaert
Erik Schrooten
Wim Smet

Vormgeving: Anne Verlent januari 2025

Dit leerplan kwam tot stand vanuit de pilootprojecten *Competent in Artistieke Competenties* en *Kunstig Competent* begeleid door Erik Schrooten en Luk Bosman.

Actuele versies van het raamleerplan, het academieluik en bijlagen:
kunstig-competent.be
Contact: info@kunstig-competent.be

